

«ածական անուն», քանի որ կը նշանակէ որ օր:

ԼԷ. — Աւանդ (էջ 47).

Ձայն կը մեկնէ «գրութիւն, մեծ քաղաք»: Չեմ կարծեր: Կը նշանակէ շին, ծաղկեալ (քաղաք): Ծագմամբ պարսկերէն՝ (աւա), հայերէնի մէջ ևս ծանօթ է աւան բառը: Հոս գործածուած է հայկական ձևով (աւան), և իր բնիկ պարսկական իմաստով: Դի գիրը՝ պարզապէս դիմորդ յօդ է. անոր համար պէտք չենք կարդալ այս բառը հայերէն սպանդ, աղանդ, տաղանդ, մաւնաւանդ, անվկանդ ևն. բառերուն պէս, այլ՝ աւանդ: Թէ դ գիրը յօդ է յայտնի է նաև նոյն տողին մէջ կրկնութենէն. «զաւանդ... զգրութիւն»: Նոյնպէս, թէ ներկայ բառը շին, ծաղկեալ կը նշանակէ, յայտնի է. այսօր իսկ հարցնելու համար թէ տեղ մը շէն է, կ'ըսուի, ԱՒԱՅԸ: Ուստի, Աւանդ = աւան = աւա = շին, ծաղկեալ: Հետևաբար Շապ. Բագրատունւոյն «Ունիք զտէրութիւնդ Ձարևանդ զաւանդի, և զաւանդի քաղաքն Հերայ, ըզգրութիւն Պարսից», այսպէս կարելի է թարգմանել. «Ունիք Ձարևանդ զաւանդի տէրութիւնը, ինչպէս նաև Հերայ շէն՝ ծաղկեալ քաղաքը, որ Պարսից զլխաւոր (քաղաքն) է»: Այս մեկնութիւնը աւելի յարմար կը թուի, քան Աճառեանինը:

ԼԸ. — Բաստ (էջ 49).

Տատամանելով մը կ'ուզէ հասկնալ սըրբաւորի կամ անբռնաբարելի վայրեր ուր մէկը կ'ապաստանի: Մեզ կը թուի որ ասիկա պարսկերէն բառ մ'է համագործակցութենի «Պասա» կամ լաւ ևս «պէասա», և կը նշանակէ՝ «այ քան և»: Տեղւոյս իմաստին ալ աւելի յարմար է այս. «Ապա էր է զի նստիս ընդ դրուց քաղաքիս. քաստ և» ևն. ըսել է. «Ինչ է որ քաղքին դուռը նստեր ես. այ քան և»:

(Շարունակելի)

Հ. ԳՐԻԳՐ ՍԱԳՍԵԱՆ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՅՈՎԱՆԱՆԵՍ ՊԱՊԻՆԻ

ՀԱՅ ԵՒ ԳԻՆԻ

ԳՈՒԽԲԵՌՈՅԵ ԳԱՅԼԸ

Այն օրն ուր զիս անափառքի՝ կասկածի Հարուածներով կը խոցողէ թշնամին — Եւ իրեն իր ծուլութիւն քոյրը կ'օգնէ — Գուրբիցի գայլուն հետ ես կը սփոփուիմ:

Նապաստակի սրտիկ չըտուաւ քեզ Աստուած, Այլ ժանիքներ երկայն սուրի ծայրերով, Կարող քնէած հօտը յօշ յօշ ձրձելու, Աղջամուղջին մէջ գեղջկական գիշերին:

Ու երբոր դուն քաղցին խայթցը կը զգաս, Ձի գոհացներ քեզ՝ ինչպէս շուրճ՝ ոսկորն Նետուած գետին չոր ու ցամաք. քու փորիկդ կ'ուզէ լեցուիլ չքնաղ կարմիր արիւնով:

Աստուած այսպէս ուզեց քեզ: Ո՛չ իսկ զոհի Մարդն որ գառները կը մորթէ կը շարդէ՝ Սպանդն ընտրելով քան թէ պըտուղը՝ կ'ինայ Դատապարտել օրինագիրքը գայլոց:

Գհգի յաղթեց առանց սուրի փոքրիկ մարդն, Աղքատութեան մեծահարուստ ամուսինն, Եւ հարկ է արդ որ դուն ամէն օր երթաս Ողորմութիւն խնդրելու՝ միս եւ արիւն:

Ինչպէս պիտի գայլու լեզուովդ ոռնայիր Եթէ այժու եւ կամ խոյի փոխարէն Տային քեզի փրանկիսկոսի մղած հացն Եւ կամ մախիդ եւ քաղցնիլի արգանակ:

Ես ալ՝ մըթին անօթութեան ժամանակ Ետրուրական անտառին մէջ գայլ եղայ. Եւ աւագակ՝ զող զազանի մը նըման Դան թեփէ հաց՝ կը ծամէի երէններ:

Բայց Գառը իր ողորմութեամբն անսահման Ուզեց եւ իմ՝ խեղ վիժուք՝ քաղցն անցընել իր իսկ սրտին շինջ՝ կենդանի արիւնով. Եւ ես իրմով՝ որ ինձ համար ալ մեռաւ,

Իրմով որ սիրտըս քաղցրութեամբ խորտակենք Փշրեց կուրծքիս մէջ, կ'ուզեմ զիս սնուցանել

Միշտ — բայց անհամ ապուրին վրայ կը թքնեմ
Զոր իր անուամբ պիտ' ուզեն ինձ հրամցընել:

Եթէ Ան գիտ նրման ըրաւ գազանին
Որ կը մուշկէ կը խածնէ սուտ դից ընդդէմ,
Զեմ ուզեր ես փոխել երկաթը մոմի
Որ վատերուն, փարիսեցւոց հաճոյ լլամ:

Ու եթէ հօտը փրկստոսի քնաթաթախ
Կը տատամսի կարծր ու գծնէ ճամբուն մէջ,
Հարկ է երբեմն ըլլայ գործիք Աստուծոյ
Գայլու մը սուր ակողային պինդ զօրութիւնն:

ԲԱՆՏԱՐԳԵԼՆԵՐ

Բանտարգելներ ենք մենք ամէնքս աշխարհում
Որ ծածկըւած է քարերով, բոյսերով.
Լեռներու շնայ կողերուն տակ, խորքին մէջ
Ահօսներու՝ գծուած ջրերու քաշուելէն:

Խրամատուած ճամբաներուն մէջ, փրկած
Որմերուն մէջ սեննակներու, տուներու:
Ոչ իսկ արեւը մեզ կրնայ ազատել,
Եւ ոչ գունտերն երկինքներուն յարանօճ:

Դատապարտուած զնդաններու դժպըհի,
Առանց դէտի՝ փականքներու կեղծիքի.
Պարտաւորները միասին ջինջերուն
Հաւասարած նոյն եւ նրման նօթութեան:

Դէպ ի միջոցը կը նուազեն փակուածներն
Իբրեւ տղաք որ կը վախնան գիշերէն.
Կ'ամառքէ ցայգն հաւատարիմ՝ տանջանքնին
Վարագոյրին տակ իր անծայր՝ սեւաթոյր:

Ի՞նչ մատնութեան համար, վրէժի, գողութեան,
Ինչպիսի՞ մեզ անծանօթ ժանտ ոճիրի,
Մեզ կը բռնէ յաւելիմ վրձնոն աստուածեան
Խօստ ու խուռն այս թողլիք երկրին վրայ վաղանց:

Թերեւեւ քու ըմբոստութիւնդ առաջին,
Կաւ՛է՛ մարդ, կամ ըսպանութիւնդ կարմիր
Կառափին վրայ: Ապաշխարա՛նք մ'է՛ արդեօք
Մեր չըզադրող եղբայրսպսան կռիւներուն:

Բայց բոլորչի բանտը որ մեզ կը տանի
Աստեղատանց մէջէն դէպի մերկ բարձունքն,

Դունակ մը իր բանտարկելոց կ'ընծայէ
Ազատութեան որ չի խաբեր եւ ոչ ոք:

Յայնկոյսն երկրի շիրիմներէն համօրէն.
Մեզ կը սպասէ նեյողութեամբ՝ ժըպիտով
Հայրը որ հուսկ փախչողներուն կը բանայ
Ագաւորութեան ազատութիւնը չքնադ:

ԱՍՏԵՂԱԶԱՐԻ ԿԱՄԱՐԸ

Գիշերն ահա վերջապէս:
Սին փառքերէն յետոյ իր բոց հուրքերուն
Շիջաւ արփին մոխիրներու մէջ բուստի,
Եւ ալ ուրիշ բան չէ՝ այլ ստուեր վարդազոյն
Արեւմտեան պայծառութեան վերայ ջինջ:
Բայց երկինքն որքան մթնէ
Նոյնքան ճերմակ ստղութեանով կը ծաղկի
Ամէնուրեք աստղերու բոյլ մը՝ կարգ կարգ
Ողկոյդ ողկոյդ՝ պսակ պըսակ:
Ան ամայի կայծակումին մէջ ի՞նչքան
Պլպլըռուներ, քթթուներ:
Անթարթի մէջ կը վառին կը մարին,
Կարծես թէ սիւք մ'աստղային
Փըլէր վերի սեւ կապոյտին մէջ անհուն:
Աստղակաճառը կը խօսի մեզի հետ
Տարիներէ հետէ բիւր
Տպագեղներով եռանկիւն՝
Շափիւղներով բազմադի,
Առանձնական հօտերով
Ականակուտ պայերու.
Շատ դարերէ հետէ մեռած աստղերն ալ
Ճերմակ ժըպիտն իրենց մեզի կը դրկեն
Լուսացնցուղ ձեւերով,
Եւ խորշերուն մէջ ամենէն ամայի
Միգամածից լուսապայծառ մէզերէն,
Արեւներու արգանդներ,
Կը խոտառան ծնունդներ
Զորըս տեսնել չըկարենանք պիտի մենք:
Հոսանք մ'աղօտ կը կտրէ
Կ'անցնի ցայգին 'դարձակութիւնն անըսպառ
Ու մերթ ընդ մերթ կը լայննայ
Կարծես ուզեր յորդել ծածկել ամէն ինչ:
Արեւ մըն է այս գետին մէն մի կաթիլն
Եւ ունի այն հոսանքը բիւր եւ բիւր շիթ,
Հազար հազար արեւներ:
Ազատագոյնը ողողիչ հեղեղին
Որ կը պատէ տիեզերքն
Արեւն է մեր, ցրուած կրակի խեղճ կաթիլ,

Շըթախումբոյն իր ստորագաս սառներուն,
Անվերջին բիւր բիւր խորշերէն մէկուն մէջ,
Երկիր կոչուած մարած կաւի խեղճ մասնիկն
Ուրիշ բան չէ՝ թէ ոչ հատիկ մ'աստղային
Վըհի մը մէջ անսփունք:
Մի՛ քընանաք: Աստղերն որ քու նինջերուդ
Կը նըկարեն կամարն արաք զարդերով՝
Որ կը պլպլան դողդոջուն,
Խօսք մը կ'ըսեն՝ աւելի եւքս արգար
Քան ընդունայն ոչնչութեան վարպետներն:
Հըպարտութեան փութովը մի՛ ուռննար,
Մի՛ դու Աստուած մը քեզ կարծեր տիրական,
Մի՛ թագաւոր աշխարհի,
Այլ վերցոր աշքող երկինք
Ու մեծ պայծառ գիշերէն
Խոնարհութիւն սորվէ դուն:

Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԻՅԵԱՆ

— > < —

ԽՈՂԵՐ ՈՒ ՇՈՂԵՐ

* *

Պայծառ գիշեր, թող որ ըմպեմ միայնակ
Խորհուրդներուդ մեղրածորան բաժակէն.
Թող որ արբշիւ երազանքներ հիւսելէն՝
Մըծեմ չի՞թ չի՞թ, քամեմ կայլակ առ կայլակ....

Այս ի՞նչ գիշեր դիւթանքներու աշխարհին,
Սուրբ տեսիլներ մեղր ու հաշիշ կը ծորեն.
Մինչ հոգիիս վեհ սրբատաշ խորանն՝
Գոհար երգեր դէպի Երկինք կ'երկարին....

Մուկի մէջէն անուրջներու առուակներ
Ձոյգ աչերու նայուածքին հետ սիրաջեր՝
Արտասուելէն հոգիէս ներս կը հոսին....

Լուսերկան ալ՝ որ ծիծաղն է Ահունին,
Խաղաղութեան այս սրբազան ժամերուն՝
Լ՛ուս կը ժպտի երազներով առլըցուն....

ԱՐԱՊԵԱՆ

Ի Ր Ի Կ Ն Ա Վ Ե Ր Ջ

Արեւին քնարը փլընցաւ մարմարին դէմ
Սեւ պարտէզին ուր լըռութիւնը կը յիշէ...
Ըստուերին գորշ հայելիին մէջ կը դիտեն
Գոյներն իրենց մեռնող երազը թաւիշէ...

Իրիկունն է լեցուն սափոր մը հաշիշէ
Ձոր ծառիտուն մութ բազուկները կը թափեն
Հոգիին մէջ ամէն կեանքի լոյսին, երգէն
Կը բեկեփէ տրամօրէն քուզ մը թարշիշէ...

Արահետին ոսկեվառ գծեր մեղմօրէն
Կը տժգունի ըսպասումէն կարօտահար՝
Լուսերկային որ դեռ չեկաւ սաղարթներէն,

Օրօրունիւ շուրին խորունկ սրբտին համար,
Որուն վերեւ լըռութիւնն է վարդ մը հովի
Տակաւ թօշնող թրթուռն ձայնէն որ կը մարի...

Պ Ի Շ Ե Ր

Լ՛ուս սեւ պարտէզ: Գիշեր: Աստղերը մարեցան,
Կ'երազէի շուշաններ որ կը բանտարկուին
Տաճարներու մարմարին մէջ ուր արեւին
Ջերմը կ'անցնի երակներու տակ ծիծաղն:

Լիճը խորունկ իր աստղերէն որ թօշեցան,
Անմոռուկներ կապոյտ. անհուն վարդը հովին
Մառերուն մէջ տրոփող սիրտ մ'է գիշերային.
Հոգիիս կանչն է տրամօրէն բերեղ անձայն...

Մոռնալ վիշտերն եւ ըսպասում, սէրը մոռնալ,
Եւ շուշանները տաճարին մէջ բանտարկեալ
Հին տաճարի մ'ուր աղօթելըս կը յիշեմ,

Տըժգոյն սուրբին կը ժպտէր դէմքն երազի պէս,
Գուցէ գինով իր տխրութեան շինջ հաշիշէն,
Սուրբն յետագարձ եղբայրօրէն ըլլայի՜ ես...

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱՍԵ

